

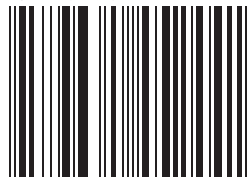
УКРАЇНСЬКА БЕЗ ПОМИЛОК

Якщо ви бажаєте грамотно писати й складати іспити з української мови лише на «відмінно», скористайтеся цим посібником. Ви значно підвищите свою грамотність, витрачаючи на заняття лише 15 хвилин на день.

- Основні правила написання слів і вживання розділових знаків, базові відомості з морфології, синтаксису й стилістики
- Тренувальні вправи у кінці кожного блоку для закріплення вивчених правил на практиці
- Контрольні тести з орфографії, морфології, синтаксису й стилістики у кінці посібника

www.bookclub.ua

ISBN 978-966-14-5244-1

9 789661 452441

УКРАЇНСЬКА БЕЗ ПОМИЛОК

УКРАЇНСЬКА БЕЗ ПОМИЛОК

Абсолютна
грамотність
за 15 хвилин
на день

Орфографія
Синтаксис
Пунктуація
Стилістика

Практичні
завдання

Тести

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УКРАЇНСЬКА БЕЗ ПОМИЛОК

Абсолютна
грамотність
за 15 хвилин
на день

УДК 811.161.2
ББК 81.2УКР-4
У45

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Журенко Ольга Миколаївна,
кандидат філологічних наук

Дизайнер обкладинки *Владислав Прокопів*

ISBN 978-966-14-5244-1

- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2013
- © Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2013

ОРФОГРАФІЯ

ПРАВОПИС ОСНОВИ СЛОВА

Ненаголошені голосні *Е, И, О, А* у корені слова

1. Якщо ненаголошені **е, и, о** можна перевірити наголосом, у складах із ненаголошеними голосними пишемо ту саму літеру, що й під наголосом: *весна — вéсна, носити — нóсить, примирити — мíр, розумний — рóзум, зоря — зоряний*.
2. Якщо ненаголошені **е, и, о** не можна перевірити наголосом, пишемо:
  - ▶ **и** в кореневих сполуках **-ри-**, **-ли-**: *чорнобривий, глитати, крижавий*;
  - ▶ **е** в суфіксах **-ен-**, **-енк-**, **-еньк-**, **-ер(о)**, **-есеньк-**, **-ечк-**, **-тель**: *вихователь, білчєня, вòсьμερο, малєсєнький, ручєчка, Нєсторєнко*;
  - ▶ **е** в кореневих сполуках **-єре-**, **-єле-**, а також у тих випадках, коли **е** за зміни слова випадає: *вєредливий, стєрегєти, черєвик, пєленати, липєнь, бо липня, мовєць, бо мовця, вiтер, бо вiтру*;
  - ▶ **о** в кореневих сполуках **-оро-**, **-оло-**: *короткий, мороз, сполотніти, колосєя*.
3. У сучасній українській мові в деяких словах уживають **а** на місці давнього **о** перед складом із наголошеним **а**: *гаразд, хазяїн, халява, гарячий, гарячка, качан, калач, кажан, багатир (багач), багатий, багато*.
Винятки: *крохмаль, монастир, отаман, поганий, солдат, гончар, козак, лопата, корявий, собака, товар, багатир (у значенні силач)*.
Увага! Запам'ятайте слова, у яких, на відміну від російськомовних еквівалентів, пишемо **о** замість **а**: *борсук, комиш, комiрка, кропива, погон, пором, слов'яни, комин*.

ЗВАННЯ

1. Розподіліть подані слова в стовпчики таблиці відповідно до правил правопису ненаголошених голосних:

Можна перевірити наголосом	Не можна перевірити наголосом

✎ Прилетіти, кленовий, волохатий, кришити, тримати, вередливий, скоротити, возити.

2. Вставте замість крапок пропущені літери (**е, и, а, о**). Запишіть перевірені слова.

✎ Бл...зенько, ос...литися, справ...дливий, дал...ч, неприм...ренний, зв...чайний, сп...нити, дж...рело, кр...ниця, зн...сти, ущ...мити, зат...кти, ос...ледець, к...л...мийка, г...лубка, оз...ро, гл...бінь, тр...вога, к...р...вай, в...л...ть.

3. Перекладіть слова з російської мови українською й перевірте їх правопис за словником.

✎ Заря, хозяйничать, пловец, богатство, богатырь, погоны, атаман, горячий, лопата, кочан, богач, казак, крахмал, августовский, веселый, прятаются, ветерок, властелин.

4. Вставте замість крапок пропущені букви (**е, и, а, о**) і наведіть правила, якими ви керувалися.

✎ Вин...сений, г...рячий, прод...ш...вити, зал...вати, в...сняний, к...р...вай, к...зак, скр...піти, розд...влятися, б...р...жливість, бл...щить, гл...тай, ...таман, л...вада, м...слитель, щ...б...тати, в...л...чати, с...кира, р...піти, ш...птати.

5. Запишіть слова у два стовпчики: 1) з ненаголошеним **е**; 2) з ненаголошеним **и**.

✎ Ож...ледиця, др...жати, ож...вати, л...генький, ел...гантний, в...шневий, ж...рнений, кл...котіти, ст...пи, евр...ка, н...зенько, адр...сат, кр...ниця, ож...вати, нап...кти, дал...чнь, р...ве, в...ликий, муниц...пальний, вер...ск, акт...віст, розд...рати, кр...ниця, чер...во, очищ...ння, опр...томніти, кош...ня.

Правопис *И* та *І* в коренях слів

У коренях власне українських слів після **ж, ч, ш, щ** та **г, к, х** зазвичай уживають літеру **и**: *житло, щит, блакить, кошик, хитрість, гидувати*.

Букву **і** пишемо тільки тоді, коли вона позначає звук, що в разі словозміни чергується з **о** або **е**: *загін — загону, тхір — тхора*.

Чергування голосних

ЧЕРГУВАННЯ *О, Е* // *І*

У сучасній українській мові звуки **о, е** (у відкритих складах) часто чергуються з **і** (у закритих складах).

1. За словозміни іменників, прикметників, числівників, займенників та дієслів: *Харків — Харкова, Київ — Києва, папір — паперу, синій — синього, сім — семи, твій — твого, ніс — несе, поріг — порога*.
2. У словотвірних формах: *гуркіт — гуркотіти, вісім — восьмирічний, гірський — гора, корова — корівка, слово — слівце*.
3. За словотворення перед подвоєними приголосними: *порода — поріддя, ворота — підворіття*.

Увага! Пишемо **і** й у відкритому складі в словах зі зменшувально-пестливими суфіксами **-еньк-, -оньк-**: *нога — ніженька, коза — кізонька, зоря — зіронька*.

Голосні *О, Е* не чергуються з *І*:

1. У звукосполуках **-оро-, -оло-, -ере-, -еле-** в іменниках, окрім форм Р. відм. мн. жін. та сер. родів: *короб — короба, голос — голосу, терен — терену, велетень — велетня*.
АЛЕ: *борода — борід, голова — голів, дерево — дерев, джерело — джерел*.
2. Якщо звуки **о, е** вставні або випадні в іменниках: *стілець — стільця, телепень — телепня, червень — червня, ставок — ставка, вінок — вінка*.
АЛЕ: *рот — рота, лоб — лоба, мох — моху, лев — лева*.
3. У звукосполуках **-ор-, -ол-, -ов-, -ер-** у корені слова між приголосними: *вовк — вовка, полк — полку, шерсть — шерсті, торг — торгу*.
АЛЕ: *погорда — погірдний*.
4. У Р. відм. мн. іменників жін. та (рідше) чол. роду на **-а**, сер. роду на **-о** а також віддієслівних іменників на **-ення**: *будов, вод, истот*,

основ, підпор, проб, субот, тополь, шкод; лелек, меж, озер (озерце), потреб; відхилення — відхилень, твердження — тверджень.

АЛЕ: осіб, підків.

5. У словах іншомовного та книжного походження: шеф, словник, пророк, Бог.

АЛЕ: школа — шкiл, якiр — якоря, Якiв — Якова.

6. У словотвірних частинах **-воз, -вод, -роб, -лов, -нос** складних слів, окрім **-хiд, -рiг:** хлiбороб, звiролов, екскурсовод, медонос, водовоз.

АЛЕ: Козерiг — Козерога, носорiг — носорога.

7. У прикметниках, утворених від власних iмен на **-ов (-бов, -йов), -ев (-ев):** Колгуєв — колгуєвський, Петров — петровський.

АЛЕ: У прикметниках, утворених від власних iмен на **-iв (-iв),** зберiгається **i(i):** Змiїв — змiївський.

Увага! У назвах населених пунктiв, що закінчуються на **-поль** (ця складова утворена від грецького слова *polis* — мiсто), чергування не відбувається: *Нiкополь — Нiкополя, Севастополь — Севастополя, Овiдiополь — Овiдiополя.*

Однак у складних назвах топонiмiв, у яких частина **-пiль** походить від слова «поле», відбувається чергування **i** (у закритому складi) з **о** (у відкритому): *Тернопiль — Тернополя, Бориспiль — Борисполя.*

ЧЕРГУВАННЯ Е // О ПІСЛЯ Ж, Ч, Ш, Щ, ДЖ ТА Й

1. Е пишуть перед м'яким приголосним, а також перед складами з **е** та **и** (яке походить від давньоруського **и**): *вечеря, вишень, щемiти, увечерi, стаєнь.*

Примiтка. У словах *ложечка — ложечок, книжечка — книжечок, лiсчка — лiсчок* i подiбних зберiгається **е(є)**, бо приголосний **ч** у наступному складi в давнi часи був м'яким.

2. **О пишуть:**

- а) перед твердим приголосним i перед складами з **а, о, у** та **и** (яке походить від давньоруського **ы**): *бджола, iграшок, копiйок, чорний, шостий, жолоб.*

Пор.: *четвертий — чотири, женити — жона, пшеничний — пишно, щока — рос. щєка, бджола — рос. пчєла;*

- б) замість сподiваного **е** після шиплячих та **й** перед м'яким приголосним:

- ♦ в iменниках жiн. роду III вiдмiни в суфiксі **-ост(i):** *безкрайостi, меншостi, пекучостi, свiжостi* та iн.;

- ◆ у Д. відм. й М. відм. одн. деяких іменників: *бджолі, на бджолі, на вечорі, пишону, у пишоні, щоці, на щоці*;
- ◆ у закінченнях Р. відм. та Ор. відм. прикметників і займенників та числівників прикметникового типу жін. роду: *безкрайої, безкрайною, гарячої, гарячою, нашої, нашою, першої, першою* та ін.;
- ◆ у похідних утвореннях типу *вечоріти, вечоріє* (відповідно до *вечора, вечорові* тощо), *чорніти, чорніє, чорниці, чорнити, чорнило* та ін.

Примітка. У прислівниках типу *вороже, гаряче, хороше* після шиплячих пишемо **є**, але *творчо, законодавчо, хижо*.

ЧЕРГУВАННЯ ГОЛОСНИХ У КОРЕНЯХ ДІЄСЛІВ

Е (невипадний) // І (невипадний)

1. Пишемо **і** у відкритому складі в дієсловах із невідпадним кореневим **є**: *вигребти — вигрібати, летіти — літати, причепити — чіпляти, зберегти — зберігати*.
2. У дієсловах із суфіксом **-ува-** (**-юва-**) та з наголосом на кореневому **і** й похідних від них іменниках на **-ння**: *чекати — очікувати — очікування, викоренити — викорінювати — викорінювання*.
3. У коренях дієслів на позначення процесу або дії: **у першій позиції** — одноразова чи нетривала дія; **у другій позиції** — повторювана або тривала дія.

Е // О

Везти — возити, нести — носити.

О // А

Дієслова з **о** зазвичай позначають тривалу, нерозчленовану дію або одноразову завершену, а дієслова з **а** — повторювану, багаторазову дію: *клонитися — кланятися, схопити — хапати, допомогти — допомагати, ломити — ламати, гонити — ганяти*.

АЛЕ: *вимовити — вимовляти, простити — прощати, заспокоїти — заспокоювати*.

Е (випадний) // И // Ø

У коренях дієслів, утворених префіксально-суфіксальним способом, випадний **є** чергується з **и** перед **л** та **р** (перед суфіксом **-а-**): *стелю —*

- Г Дивовижні витвори, воєнні дії, конституційні права недоторканні, причиновий зв'язок.
7. Укажіть рядок, у якому подано семантичні відповідники до слів **відтак, наразі, аби**.
- А Поки що; потім, після того; тільки б не.
Б Після того; на сьогодні; щоби.
В Отже; на сьогодні; тільки б не.
Г Отже; потім, після того; щоби.
8. Укажіть рядок, у якому наявна неправильно побудована прийменникова конструкція.
- А Надіслати на адресу, розміщуватися за адресою, телефонувати на номер.
Б Жити на Україні, налити по вінця, поїхати у справах.
В За алфавітом, по порядку, при владі, проти ночі.
Г Як виняток, згідно зі статутом, через несплату, за необхідності.
9. Укажіть рядок, у якому наявні плеоназми.
- А Сатирична карикатура, природний інстинкт, віщування майбутнього, вперше знайомитися.
Б Сатирична комедія, материнський інстинкт, віщування хвороб, правильно знайомитися.
В Сатиричний діалог, стадний інстинкт, віщування снів, знайомитися наосліп.
Г Сатиричний погляд, інстинкт самозбереження, віщування зір, знайомитися вишукано.
10. Укажіть рядок, у якому україномовні відповідники найкраще відтворюють семантику таких російськомовних висловів: *утопаючий Бангкок — утопающий в цветах город — правила по спасению утопающего — утопающий хватается за соломинку*.
- А Бангкок, що потопає, — місто, що потопає у квітах, — правила з порятунку утопаючого — тонучий і бритви хопиться.
Б Бангкок потопає — місто потопає у квітах — правила з порятунку потопельника — хто потопає, той бритву хапає.
В Бангкок йде під воду — місто квітує — правила для порятунку потопальника — і за соломинку вхопиться, хто топиться.
Г Потопаючий Бангкок — потопаюче у квітах місто — правила для порятунку потопельника — утопальник хапається за соломинку.

Література та інші джерела

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович. — К.: КМ Academia, 1994. — 254 с.
2. Бойчук Т. Багатокомпонентне складне речення: тестові завдання / Т. Бойчук // Українська мова та література в школах України. — 2011. — № 27. — С. 25—31.
3. Бойчук Т. Безсполучникове складне речення: тестові завдання / Т. Бойчук // Українська мова та література в школах України. — 2011. — № 26. — С. 17—23.
4. Ваш репетитор. Перевірте себе (тести). Орфографія. Пунктуація. Культура мовлення. Стилїстика: Посібник / М. І. Пентиліюк [та ін]. — К.: Ленвіт, 2000. — 72 с.
5. Городенська К. Якого роду абрєвіатури? / К. Городенська // Культура слова. — Вип. 72. — К.: Вид. дім Дмитра Бурого, 2010. — С. 171—172.
6. Загнітко А. П. Український синтаксис: навчально-практичний комплекс: У 2 ч. / А. П. Загнітко, М. О. Вінтонів, Л. В. Сегін. — 2-е вид., доповн. — Донецьк — Слов'янськ: ДонНУ, 2011. — 652 с.
7. Зубков М. Г. Сучасний український правопис: Комплексний довідник / М. Г. Зубков. — 10-е вид., випр. і доп. — Х.: ФОП Співак Т. К., 2010. — 320 с.
8. Ковалєвська Л. В. Тестові завдання з теми «Синтаксис складного речення» / Л. В. Ковалєвська, Л. М. Бугар // Українська мова та література в школах України. — 2011. — № 19—21. — С. 46—69.
9. Ковтюх С. Л. Репетитор (Як навчитися грамотно писати): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. Л. Ковтюх. — Кіровоград: Центрально-українське видавництво, 2004. — 460 с.
10. Лєонова М. В. Збірник вправ для лабораторних і практичних занять з морфології сучасної української літературної мови / М. В. Лєонова. — Ужгород, 1966. — 110 с.
11. Лозова Н. Якого роду салимі? / Н. Лозова // Культура слова. — Вип. 72. — К.: Вид. дім Дмитра Бурого, 2010. — С. 172—175.
12. Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова: Збірник вправ / М. Я. Плющ, О. І. Леута, Н. П. Гальона. — К.: Вища шк., 1995. — 284 с.
13. Пономаренко Л. Короткий топонімічний довідник. Довідкове видання / Л. Пономаренко, О. Різник. — К.: Павлім, 2003. — 124 с.
14. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: Підручник / О. Д. Пономарів. — 3-є вид., перероб. і доп. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2000. — 248 с.

-
15. Практикум з української мови: Система навч. вправ (10—11 кл.) / З. С. Сікорська, В. О. Шевцова, О. М. Горошкіна. — Луганськ: Знання, 2000. — 286 с.
  16. Практична стилістика сучасної української мови: використання морфологічних засобів мови: Навч. посіб. / Упор. Г. Й. Волкотруб. — К.: ЛДЛ, 1998. — 176 с.
  17. Російсько-український словник наукової термінології: Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / В. В. Гейченко, В. М. Завірюхіна, О. О. Зеленюк та ін. — К.: Наук. думка, 1998. — 892 с.
  18. Синтаксис: збірник вправ: Навчальний посібник / Укл. М. Ф. Кобилянська, Н. В. Гуйванюк. — 2-е вид., перероб. і доп. — Київ: Вища школа, 1992. — 271 с.
  19. Словник труднощів української мови / Гринчишин Д. Г., Капелюшний А. О., Пазяк О. М. та ін.; [за ред. С. Я. Єрмоленко]. — К.: Рад. школа, 1989. — 336 с.
  20. Ткаченко Є. М. Українська мова. Пунктуація: правила, вправи, диктанти / Укл. Є. М. Ткаченко. — Х.: Консул, 2001. — 288 с.
  21. Українська ділова мова: Практичний посібник на щодень / М. Д. Гінзбург, І. О. Требульдова, С. Д. Левіна, І. М. Корніловська; [за ред. д-ра техн. наук, проф., акад. УНГА М. Д. Гінзбурга]. — Х.: Торсінг, 2003. — 592 с.
  22. Українська мова: Структурований практикум з орфографії / З. С. Сікорська, І. В. Магрицька, А. О. Панченков. — К.: А.С.К., 2005. — 240 с.
  23. Українська наукова термінологія: Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу». — К., 2009. — № 2.
  24. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. — К.: Наук. думка, 2007. — 288 с.
  25. Шевелева Л. А. Український правопис у таблицях: Правила, винятки, приклади, коментарі /Л. А. Шевелева; [за ред. А. О. Свашенко]. — Х.: Світ дитинства, 1996. — 56 с.
  26. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: Підручник / К. Ф. Шульжук. — К.: Академія, 2004. — 408 с.
  27. <http://journ.univ.kiev.ua>
  28. <http://filologukraine.ucoz.ua/publ/mova/sulm/>
  29. <http://litmisto.org.ua/>

Зміст

ОРФОГРАФІЯ.....	5
Правопис основи слова	5
Ненаголошені голосні Е, И, О, А у корені слова.....	5
Правопис И та І в коренях слів.....	7
Чергування голосних.....	7
Чергування О, Е // І.....	7
Чергування Е // О після Ж, Ч, Ш, Щ, ДЖ та Й.....	8
Чергування голосних у коренях дієслів.....	9
Позиційні чергування.....	13
Чергування У // В.....	13
Чергування І // Й.....	15
Чергування прийменників З // ІЗ // ЗІ (зрідка — ЗО).....	17
Уживання апострофа.....	19
Написання буквосполучень ЙО, БО.....	21
Уживання м'якого знака.....	23
Зміни приголосних у разі їхнього збігу внаслідок слово- та формотворення.....	27
Чергування приголосних.....	30
Подвоєння та подовження приголосних.....	33
Подвоєння приголосних.....	33
Подовження приголосних Д, Т, З, С, Л, Н, Ж, Ш, Ц, Ч після голосного.....	34
Спрощення в групах приголосних.....	37
Літери Г і Ґ.....	40
Правопис словотворчих формантів	44
Правопис префіксів.....	44
Іменникові суфікси.....	47
Жіночий рід.....	48
Середній рід.....	49
Прикметникові та дієприкметникові суфікси.....	52
Дієслівні суфікси.....	56
Правопис складних слів	58
Складні іменники.....	58
Прикладка.....	63

Складні прикметники	65
Складні й складені прислівники	71
Складні прийменники	77
Складні й складені сполучники	79
Частки	81
Правопис частки НЕ	82
Правопис частки НІ	84
Особливості відмінювання складних слів	88
Уживання великої та малої літер у власних назвах	92
Найменування осіб і посад	92
Індивідуальні назви	92
Назви осіб (суб'єктів) в офіційних документах	94
Службові слова в складі власних назв та складові частини антропонімів	94
Прикметникові утворення від власних назв	95
Географічні й адміністративно-територіальні назви та похідні від них слова	96
Астрономічні назви	99
Назви історичних подій, епох, календарних періодів і свят	99
Назви, пов'язані з релігією	100
Назви органів влади, установ, організацій, партій	101
Назви документів, пам'яток, предметів і творів мистецтва	102
Назви орденів, медалей, нагород	103
Найменування сортів рослин, вин, інших продуктів	103
Правила переносу слів	111
Орфографічні правила переносу	111
Технічні правила переносу	112
Правопис слів іншомовного походження	113
Загальні назви	113
Власні назви	115
Інші випадки правопису слів іншомовного походження	115
Правопис слов'янських власних назв	123
МОРФОЛОГІЯ	130
Іменник	130
Поділ іменників за родами	130
Чоловічий рід	131
Жіночий рід	131
Середній рід	131

Подвійний рід	131
Родова специфіка незмінюваних іменників	132
Поділ іменників за числами	136
Поділ іменників за відмінами	139
Відмінювання іменників I відміни та прізвищ іменникового типу	139
Відмінювання іменників II відміни	144
Відмінювання іменників III відміни	159
Відмінювання іменників IV відміни	161
Відмінювання множинних іменників	163
Форми невідмінюваних іменників	164
Прикметник	167
Групи прикметників. Відмінювання прізвищ прикметникового типу	167
Тверда група	167
М'яка група	167
Ступені порівняння прикметників	170
Проста форма вищого ступеня	170
Проста форма найвищого ступеня	171
Складена форма вищого й найвищого ступенів порівняння	171
Числівник	174
Типи відмінювання числівників	174
Прості, складні й складені кількісні числівники	174
Порядкові числівники	177
Дробові й збірні числівники	178
Числівники як компоненти складних прикметників	179
Зв'язок числівників з іменниками у словосполученнях	183
Іменники + кількісні числівники	183
Іменники + дробові числівники	184
Іменники + збірні числівники	185
Займенник	187
Відмінювання займенників	187
Особові та зворотний займенники	188
Присвійні займенники	189
Вказівні займенники	189
Означальні займенники	189
Питально-відносні займенники	190
Неозначені та заперечні займенники	190
Дієслово	193
Морфологічні ознаки	193
Дієвідмінювання	195

I дієвідміна	195
II дієвідміна	195
Способи дієслова	196
Дійсний спосіб	196
Умовний спосіб	197
Наказовий спосіб	198
Дієприкметник	206
Творення дієприкметників	206
Творення активних дієприкметників	206
Творення пасивних дієприкметників	207
Дієприслівник	210
Творення дієприслівників	210
Дієприслівники доконаного виду	210
Дієприслівники недоконаного виду	211
СИНТАКСИС І ПУНКТУАЦІЯ	215
Головні члени речення	215
Підмет	215
Простий	215
Складений	215
Присудок	218
Простий	218
Простий ускладнений	218
Складений	218
Складний (бінарний)	220
Узгодження присудка з підметом	222
Узгодження в роді	222
Узгодження в числі	223
Узгодження присудка з однорідними підметами	228
Присудок завжди в множині	228
Присудок і в однині, і в множині	228
Уживання тире	232
Тире між підметом і присудком	232
Тире в неповному реченні	237
На місці пропущених членів речення або їхніх частин	237
У функції виділення	237
Тире при відокремлених означеннях, обставинах, прикладці та вставлених конструкціях	239

Відокремлені означення	239
Відокремлені обставини.	240
Відокремлена прикладка	240
Вставлені слова і речення.	240
Тире у складному реченні	243
Складносурядне речення	243
Складнопідрядне речення	244
Безсполучникове речення	244
Уживання коми	247
Кома при однорідних та неоднорідних членах речення	247
Однорідні та неоднорідні означення.	247
Однорідні означення	248
Неоднорідні означення	249
Інші однорідні члени речення	249
Відокремлені означення	253
Відокремлена прикладка	259
Відокремлені обставини.	262
Дієприслівникові звороти та одиничні дієприслівники	262
Обставини, виражені іменниками у формі непрямих відмінків та прислівниками.	263
Похідні прийменники та прийменникові сполуки	263
Відокремлені додатки	267
Порівняльний зворот	269
Вставні слова й речення	273
Звертання	277
Кома в складносурядному реченні	279
Крапка з комою в складносурядному реченні	283
Кома та крапка з комою в безсполучниковому реченні	284
Типи складнопідрядних речень	288
Складнопідрядні речення нерозчленованої структури	288
Прислівні	288
Займенниково-співвідносні	289
Складнопідрядні речення розчленованої структури	290
Кома і крапка з комою в складнопідрядному реченні	292
Кома між головною та підрядною частинами.	292
Кома при складених сполучниках	293

Кома за збігу сурядних і підрядних сполучників.....	294
Крапка з комою в складнопідрядному реченні	295
Уживання двокрапки в складнопідрядному та безсполучниковому реченнях	301
Складнопідрядне речення	301
Безсполучникове речення	301
Розділові знаки при однорідних членах речення з узагальнювальними словами	305
Розділові знаки при прямій мові і цитатах	309
Пряма мова після слів автора	309
Пряма мова перед словами автора	310
Пряма мова всередині слів автора.....	310
Слова автора всередині прямої мови	310
Непряма мова	311
Дослівні висловлювання й цитати.....	311
Кома й тире.....	317
Складнопідрядне речення	317
Вставлені конструкції	317
Дужки.....	318
Розділові знаки в кінці речення	322
Крапка	322
Знак питання.....	323
Знак оклику	323
Крапки	324
СТИЛІСТИКА	328
Переклад конструкцій з активними дієприкметниками з російської мови українською	328
Найпоширеніші способи перекладу активних дієприкметників українською мовою	329
Переклад дієприкметників на -УЩ(ИЙ)/-ЮЩ(ИЙ)	331
Переклад дієприкметників на -М(БІЙ) у термінологічних словосполученнях.....	332
Переклад дієприкметників на -ЩИЙ(СЯ).....	333
Переклад дієприкметників на -ВШ(ИЙ)/-Ш(ИЙ)	333
Переклад применникових конструкцій із російської мови українською	337
Із применником ПО	337
Із применником ПРИ	339

Із прийменником В (У)	340
Із прийменником ПОД	341
Складні випадки перекладу іменників і прикметників із російської мови українською	343
Переклад прикметників на -ОЧН(БІЙ)	344
Переклад українською російських віддієслівних іменників на -Н(ІЕ), -Т(ІЕ), -К(А), -Ч(А)	345
Терміни та загальноживана лексика: варіативність перекладу	346
Переклад дієслівних конструкцій із російської мови українською	353
Відмінності в граматичному керуванні	354
Переклад сталих дієслівних сполук	355
Плеоназми	366
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ	371
Тест до розділу «Орфографія»	371
Тест до розділу «Морфологія»	378
Тести до розділу «Синтаксис і пунктуація»	383
Просте речення	383
Складносурядне речення	389
Складнопідрядне речення	391
Безсполучникове складне речення	395
Складні речення з різними видами зв'язку	399
Тест до розділу «Стилістика»	403
Література та інші джерела	406

Навчальне видання

**Українська без помилок.
Абсолютна грамотність за 15 хвилин на день**

Укладач ЖУРЕНКО Ольга Миколаївна

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *К. В. Новак*
Відповідальний за випуск *І. Г. Веремій*
Редактор *О. О. Старова*
Художній редактор *С. В. Місяк*
Технічний редактор *І. О. Гнідая*

Підписано до друку 15.04.2013. Формат 84x108/32. Друк офсетний.
Гарнітура «Minion». Ум. друк. арк. 21,84. Наклад 10 000 пр. Зам. №

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: cor@bookclub.ua

Віддруковано з готових діапозитивів
у ДП «Видавництво та типографія “Таврида”»
95040, Україна, АРК, м. Сімферополь, вул. Ген. Васильєва, 44

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля»»

61140, г. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Одеський підрозділ

65063, м. Одеса, вул. Арміїська, 8-В
тел. +38 (048) 776-07-67
e-mail: odessa@bookclub.ua

КИЇВ

ПП «Букс Медіа Тойс»

04655, м. Київ, просп. Московський, 10-Б, оф. 33
тел. +38 (044) 351-14-39,
+38 (067) 572-63-34,
e-mail: booksmt@rambler.ru

ЗАПОРІЖЖЯ

ФОП Савчук Ю.Д.

69057, м. Запоріжжя, вул. Седова, 18
тел. +38 (050) 347-05-68
e-mail: vega_center@i.ua

ДОНЕЦЬК

ТОВ «ІКЦ «Кредо»»

83096, м. Донецьк,
вул. Куйбишева, 131-Г
тел. +38 (062) 345-63-08, +38 (062) 348-37-92, +38 (062) 348-37-86
e-mail: fenix@kredo.net.ua
www.kredo.net.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88

e-mail: support@bookclub.ua

Інтернет-магазин: www.bookclub.ua

«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Українська без помилок. Абсолютна грамотність за 15 хви-
У45 **лин на день / Укладач О. М. Журенко. — Харків : Книжковий**
Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. — 416 с.

ISBN 978-966-14-5244-1

Зібрані у посібнику відомості з орфографії, пунктуації, морфології, синтаксису й стилістики покращать вашу грамотність і вправність володіння українською мовою. Тренувальні вправи і контрольні тести допоможуть на практиці закріпити засвоєнні знання, а витратите ви на це лише 15 хвилин на день.

УДК 811.161.2

ББК 81.2УКР-4